

THÁI Y VIỆN TRIỀU NGUYỄN ĐỜI BẢO ĐẠI

Nguyễn Thị Dương*

Sau Thỏa ước Monguillot 1925, triều đình nhà Nguyễn đã hoàn toàn mất hết thực quyền ở Trung Kỳ, đến 1932 Bảo Đại về nước chính thức chấp chính, cải tổ Nội các nhưng trong thực tế cũng không thay đổi được hiện trạng. Theo đà trượt trên đó bộ máy chính quyền trung ương của triều Nguyễn chỉ còn tồn tại trên danh nghĩa ấy, Thái Y Viện dưới đời Bảo Đại cũng có một số thay đổi rất đáng tìm hiểu mặc dù còn một số vấn đề chưa đủ tư liệu để làm rõ ràng.

Năm 1931, trong một báo cáo về tình hình y tế, các bác sĩ L. Normet, A. Sallet, P. Daleas có câu nhắc tới Thái Y Viện của Nam triều “... *Le Thai Y Vien ne devait pas tarder à dépérir. Actuellement il ne comporte que quelques unités, médecins d'âges dont le rôle consultatif auprès du roi et des hauts personnages s'est effacé, cédant le pas à notre médecine occidentale qui s'est imposée par sa valeur*”⁽¹⁾ (Thái Y Viện chẳng bao lâu nữa sẽ tan rã. Hiện tại nó chỉ gồm vài thành viên là mấy vị thầy thuốc già mà vai trò thăm khám sức khỏe cho nhà vua và các quan lớn đã bị xóa bỏ, nhường

DÉNOMINATION DES DÉPENSES	MONTANT des crédits	TOTAL par article	TOTAL par chapitre
Report	piastres	piastres	piastres
			1.679.136,71
CHAPITRE VII			
Personnel Spécialisé			
Article unique			
1. — Thai y vien			
1 Ngan-y 4-4 à	1.200,00		
1 Bao-nien-phan 7-1 à	621,00		
2 Y-chanh 7-2 à 50\$10	1.186,80		
1 Y-chanh 8-1 à	562,80		
1 Y-pho 8-2 à	518,20		
1 Thanh-y Y-té	1.030,00		
1 Y-chanh du service Y-té	252,00		
1 Indemnités temporaires au Service Y-té	324,00	5.687,80	
2. — Kham-thien Giam			
1 Giam-chanh 5-2 à	840,00		
1 Lanh-dai 7-2	593,40		
1 Bi-pham 5-2	538,20	1.971,60	
3. — Personnel technique du Ministère des Travaux			
1 Agent technique 3-2 hono.	1.800,00		
1 Agent technique du service de Cadastre à Quang-nam 5-1	1.080,00		
1 Architecte 6-1 à	950,00		
1 Agent technique 6-2 à	780,00		
1 Architecte 6-2 détaché au Ministère de l'Éco. Rurale	780,00		
1 Decorateur 7-2 hono.	483,00		
1 Chef-chantier 9-1	414,00	7.071,00	
PARAGRAPHE 4			
Crédit provisionnel pour avancement : 1% sur (3.687\$90 4.000\$) + 1.971\$60 + (7.077\$-1.807\$)	119,36	119,36	
Contribution budgétaire pour la retraite : 6% sur (11.036\$40 + 119\$36)	723,34	723,34	
Total de l'ar. U.		15.579,40	
Total du chapitre VII			15.579,40
A reporter			1.094.715,85

Bảng lương của Thái Y Viện năm 1939 trong *Gouvernement annamite, Budget de l'exercice 1939* (Huế, Imprimerie Phuc long, 1939).

DÉNOMINATION DES DÉPENSES	MONTANT des crédits	TOTAL par article	TOTAL par chapitre
Report	piastres	piastres	piastres
			1.283.000,00
Chapitre 7			
Personnel Spécialisé			
Article unique			
THAI-Y VIEN ET Y-TÉ SO			
1 Ngan-y 3-2	1.500,00		
1 Bao-nien-phan 7-1	840,00		
2 Y-chanh 7-2 à 50\$	1.270,00		
1 Y-chanh 8-1	620,00		
1 Y-pho 8-2	620,00		
1 Thanh-y Y-té	1.030,00		
1 Y-chanh du service Y-té	252,00		
1 Indemnité temporaire	308,00	7.148,00	
2. — KHAM-THIEN GIAM			
1 Giam-chanh 5-1	590,00		
1 Lanh-dai 7-2	620,00		
1 Bi-pham 5-2	300,00	2.000,00	
3. — PERSONNEL TECHNIQUE DU MINISTÈRE DES TRAVAUX			
1 Agent technique 3-2 honorifique	1.800,00		
1 Agent technique du service Cadastre à 2 Quang Nam	1.500,00		
1 Architecte 5-2	1.200,00		
1 Architecte 6-1	1.080,00		
1 Decorateur 8-1	620,00		
1 Chef chantier 9-1	240,00	1.286,00	
1 Dessinateur-opérateur	426,00		
4. Crédit provisionnel pour avancement : 1% sur 7.148\$ + 2.000\$ + 7.200\$ - (2.978\$ + 1.890\$) =	125,00	125,00	
5. Contribution budgétaire pour la retraite : 6% sur (16.374\$ + 2.000\$) + 125\$ =	741,00	741,00	
Total de l'article unique		17.300,00	
TOTAL DU CHAPITRE 7			17.300,00
A reporter			1.283.000,00

Bảng lương của Thái Y Viện năm 1942 trong *Budget du Gouvernement annamite de l'exercice 1942* (Huế, Imprimerie Phuc long, 1942).

* Viện Nghiên cứu Hán Nôm.

bước cho Tây y của chúng ta bởi chính giá trị của nó). Nhận xét nói trên tuy gói ghém mục đích chính trị của chính quyền thuộc địa song vẫn xuất phát từ một thực tế mà trước hết là tình hình nhân sự cũng như hoạt động chuyên môn của Thái Y Viện, thực tế này kéo dài đến tháng 8/1945.

Dưới đây là bảng tóm tắt tình hình nhân sự và lương bổng của Thái Y Viện từ 1930 đến 1942 theo *Gouvernement annamite, Budget de l'exercice 1930, 1931, 1932, 1933, 1934, 1935, 1936, 1937, 1938, 1939* ; *Budget du Gouvernement annamite de l'exercice 1940*; *Budget du Gouvernement annamite de l'exercice 1941, 1942* (Imprimerie Đắc lập, Imprimerie Phúc long, Imprimerie Ngô Tử Hạ, Huế).

Năm	Số lượng	Chức danh	Phẩm trật	Lương hàng năm (đồng)	Tổng cộng (đồng)
1	2	3	4	5	6
1930	1	Phó Ngự y	5-2	840	2.772.00
	1	Hữu Viện phán	6-2	600	
	1	Y phó	9-1	444	
	2	Y sanh (à 444\$)	9-1	888	
1931	1	Phó Ngự y	5-2	840	2.688.00
	1	Hữu Viện phán	6-2	516	
	1	Y phó	9-1	444	
	2	Y sanh (à 444\$)	9-1	888	
1932	1	Ngự y	5-1	900	2.880.00
	1	Hữu Viện phán	6-2	600	
	2	Y phó (à 468\$)	8-2	936	
	1	Y sanh	9-1	444	
1933	1	Ngự y	4-2	1.000.00	2.980.00
	1	Hữu Viện phán	6-2	600.00	
	2	Y phó (à 468\$)	8-2	936	
	1	Y sanh	9-1	444	
1934	1	Ngự y	4-2	1.000.00	2.428.00
	1	Y chánh	8-1	492	
	2	Y phó (à 468\$)	8-2	936	

1	2	3	4	5	6
1935	1	Ngự y	4-2	1.000.00	3.340.00
	1	Hữu Viện phán	8-1	492	
	1	Ngoại khoa Y chánh	8-1	492	
	2	Y phó (à 468\$)	8-2	936	
	1	Y sanh		420	
1936	1	Ngự y	4-1	1.200.00	3.564.00
	1	Hữu Viện phán	7-2	516	
	1	Ngoại khoa Y chánh	8-1	492	
	2	Y phó (à 468\$)	8-2	936	
	1	Y sanh		420	
1937	1	Ngự y	4-1	1.200.00	3.792.00
	1	Hữu Viện phán	7-2	516	
	2	Ngoại khoa Y chánh (à 492\$)	8-1	984	
	1	Y phó	8-2	468	
	1	Y sanh	9-1	444	
	1	Y sanh (Ser. Y tế)		180	
1938	1	Ngự y	4-1	1.200.00	4.277. 40
	1	Hữu Viện phán	7-1	621	
	1	Ngoại khoa Y chánh	7-2	593	
	2	Ngoại khoa Y chánh (à 565, 80\$)	8-1	1.131.60	
	1	Y sanh	9-1	510	
	1	Y sanh (Ser. Y tế)		220	
1939	1	Ngự y	4-1	1.200.00	5.687.00
	1	Hữu Viện phán	7-1	621	
	2	Y chánh (à 593\$)	7-2	1.186.80	
	1	Y chánh	8-1	565	
	1	Y phó	8-2	538	
	1	Tham lý Y tế		1.000.00	
	1	Y sanh thuộc Ser. Y tế (Y sanh du Ser. Y te)		252	
	3	Nữ Y tá tạm thời thuộc Ser. Y tế (Infirmières temporaires au Ser. Y te)		324	

1	2	3	4	5	6
1940	1	Ngũ y	4-1	1.320.00	6.519.00
	1	Hữu Viện phán	6-2	760	
	1	Y chánh	7-1	685	
	2	Y chánh (à 650\$)	7-2	1.300.00	
	1	Y phó	8-2	590	
	1	Tham lý Y tế		1.000.00	
	1	Y tá hợp đồng (Infirmier contractuel)		300	
	1	Y sanh		180	
	3	Nữ Y tá (Infirmières à 108\$)		324	
	1	Y tá tạm thời (Infirmier temporaire)		60	
1941	1	Ngũ y	3-2	1.560.00	7.040.00
	1	Hữu Viện phán	7-2	760	
	2	Y chánh (à 685\$)	7-1	1.370.00	
	1	Y chánh	7-2	650	
	1	Y phó	8-1	620	
	1	Y sanh tạm thời (Y sanh temporaire)		180	
	2	Nữ Y tá tạm thời (Infirmières temporaires)		216	
	1	Tham lý Y tế		1.180.00	
	1	Y sanh tạm thời (Y sanh temporaire)		216	
	1	Y tá tạm thời (Infirmier temporaire)		180	
	1	Nữ Y tá tạm thời (Infirmière temporaire)		108	
1942	1	Ngũ y	3-2	1.560.00	7.148.00
	1	Hữu Viện phán	6-1	880	
	2	Y chánh (à 685\$)	7-1	1.370.00	
	1	Y chánh	7-2	650	
	1	Y phó	8-1	620	
	1	Y sanh tạm thời (Y sanh temporaire)		180	
	1	Nữ Y tá tạm thời (Infirmière temporaire)		108	
	1	Tham lý Y tế		1.180.00	
	1	Y sanh tạm thời (Y sanh temporaire)		312	
	1	Y tá tạm thời (Infirmier temporaire)		180	
	1	Nữ Y tá tạm thời (Infirmière temporaire)		108	

Bảng trên cho thấy, đứng đầu danh sách Thái Y Viện năm 1930, 1931 là Phó Ngự y, từ năm 1932 trở đi là Ngự y. Chức danh Ngự y vốn được đặt từ năm Gia Long thứ 4 (1805), trật Chánh Ngũ phẩm nhưng bị cắt giảm vào cuối triều Duy Tân (cùng với các chức danh Viện sứ, Phó Ngự y). *Đại Nam thực lục chính biên Đệ thất kỷ* cho biết chức danh Ngự y được Nam triều đặt lại vào năm Khải Định thứ 4 (1919) cũng với trật Chánh Ngũ phẩm.⁽²⁾ Điều đặc biệt là trong khi phẩm trật của các thành viên khác trong Thái Y Viện triều Bảo Đại nói chung không khác viên chức Thái Y Viện ở các triều trước thì phẩm trật của Ngự y lại có sự tăng chưa từng thấy: năm 1932 là Chánh Ngũ phẩm (5-1), từ 1933 đến 1935 là Tòng Tứ phẩm (4-2), 1936-1940 là Chánh Tứ phẩm (4-1), đến 1941-1942 là Tòng Tam phẩm (3-2), vượt trên cả phẩm trật của Viện sứ là chức danh cao nhất trong Thái Y Viện các triều trước (Chánh Tứ phẩm). Ngoài Ngự y, Thái Y Viện đời Bảo Đại có Hữu Viện phán (khuyết năm 1934), Y chánh (khuyết các năm 1930, 1931, 1932, 1933), Y phó (khuyết năm 1938) và Y sanh (khuyết các năm 1934, 1939-1942). Các thành phần này gần như không khác với thành phần Thái Y Viện đời Khải Định, song gần như năm nào cũng có chức khuyết nên nhân số Thái Y Viện triều Bảo Đại theo cơ cấu truyền thống chỉ dao động trong khoảng 4-6 người. Việc để khuyết chức này phần nào cũng phản ánh sự thu hẹp hoạt động của Thái Y Viện triều Bảo Đại.

Đáng lưu ý hơn cả là bên cạnh các thầy thuốc Đông y thì danh sách thành viên Thái Y Viện hưởng lương của Nam triều từ 1937 còn gồm cả các nhân viên Tây y thuộc Sở Y tế (Service du Y tế). Sở Y tế này có lúc lại tách riêng khỏi Thái Y Viện (các năm 1944, 1945) nhưng vẫn nằm trong danh sách nhận lương từ triều đình với thành viên là Tham lý Y tế cùng với Y sinh và các Y tá. Hiện chưa thấy tư liệu nào cho biết cụ thể về việc hình thành Sở Y tế của Nam triều, đây vẫn là một chi tiết cần tiếp tục tìm hiểu. Tuy nhiên *Souverains et notabilités d'Indochine* có viết về một viên Tham lý Y tế của Nam triều từ 1933 tên Ứng Thông, từng theo học Trường Y Hà Nội khóa đầu tiên,⁽³⁾ theo đó có thể khẳng định ít nhất từ 1933 nòng cốt Sở Y tế của Nam triều đã xuất hiện.

Cũng bảng trên cho thấy mức lương cao nhất trong Sở Y tế (đại diện Tây y) thuộc về Tham lý Y tế và mức lương này chỉ dưới mức lương Ngự y ở Thái Y Viện, có thể hiểu trong thực tế nhân vật này là “Phó Viện trưởng Thái Y Viện phụ trách bộ phận Tây y”. Về đại thể, so với tổng số lương của các thầy thuốc triều đình, tổng số lương của nhân viên Sở Y tế luôn thấp hơn nhưng sự tồn tại của nó trong danh sách chi trả lương cho Thái Y Viện Nam triều chứng tỏ Tây y thực sự đã có một vị trí chính thức trong hoạt động y tế của triều đình, đây là chưa nói tới những chi phí về trang thiết bị riêng của Tây y... Việc Bảo Đại bổ dụng chính thức các bác sĩ Dorolle và Terrisse làm việc tại Đại Nội và cấp thẻ ngà có các chữ “Nam triều Ngự y” càng khẳng định rõ hơn điều này.⁽⁴⁾

Như vậy Tây y đã có chỗ đứng chính thức trong hoạt động y tế triều đình song không như các bác sĩ người Pháp dự đoán, Đông y không bị đẩy lui. Nó vẫn song hành cùng với Tây y và hơn nữa, như ta đã thấy, người đứng đầu Thái Y Viện còn được tăng phẩm trật lên tới Tòng Tam phẩm là điều chưa từng tồn tại trước đó. Vì sao lại có hiện tượng đặc biệt này?

Trước hết, lý do Nam triều chính thức sử dụng Tây y có thể được giải thích như sau: Thứ nhất, đây là một bước phát triển tất yếu của Tây y trong quá trình thâm nhập vào sinh hoạt triều đình nhà Nguyễn cũng như trong đời sống xã hội Việt Nam. Nếu như từ năm 1885, Khâm sứ Trung Kỳ phải xin (“thỉnh”) Nam triều để bác sĩ Tây y vào cung chẩn bệnh và điều trị cho vua Hàm Nghi khi nhà vua không khỏe,⁽⁵⁾ còn vào năm 1889, trước cơn bệnh trọng của Đồng Khánh, Tổng Trú sứ Rheinart cũng phải “năn nỉ” phía Nam triều để cho bác sĩ Pháp tới khám⁽⁶⁾ thì tới triều Duy Tân, nhà vua có bác sĩ người Pháp theo dõi sức khỏe định kỳ. Đặc biệt từ năm Duy Tân thứ 3 (1909), sự hiện diện của các bác sĩ người Pháp trong triều đình trở thành nghiêm nhiên bởi nó được văn bản chính thức của Nam triều xác nhận.⁽⁷⁾ Trải qua triều Khải Định đến triều Bảo Đại, chủ trương đưa Tây y vào Việt Nam của chính quyền thuộc địa đã đạt kết quả nhất định. Lời kể của Ứng Hoát, một thành viên Hoàng tộc (cháu của Tuy Lý Vương) cũng là một bác sĩ ở bệnh viện Huế (Hôpital Principal de Huế) cho thấy Tây y không chỉ được sử dụng ở triều đình mà còn phổ biến trong xã hội: “...*Aujourd’hui, non seulement les Annamites de la classe aristocratique recourent à la thérapeutique française, mais les paysans eux-mêmes se pressent en foule chaque matin devant la porte des hôpitaux*”⁽⁸⁾ (Giờ đây, không chỉ những người An Nam thuộc tầng lớp quý tộc trông nhờ vào phép chữa bệnh theo kiểu Pháp mà ngay cả những người nông dân, mỗi sáng họ cũng vội vã, lũ lượt tới trước cửa các bệnh viện).

Thứ hai, quan điểm của người đứng đầu Nam triều đối với Tây y cũng là yếu tố quan trọng không kém. Vua Bảo Đại tuy có học chữ Hán nhưng chịu ảnh hưởng nhiều bởi lối sống, văn hóa phương Tây. Sống ở Pháp từ lúc mới 9 tuổi, được người Pháp nuôi dưỡng và đào tạo, được chăm sóc sức khỏe theo lối Tây y thì đương nhiên trong bối cảnh trên, việc xuất hiện của Sở Y tế ở Nam triều là điều hoàn toàn có thể hiểu được.

Tuy nhiên chuyện không dễ giải thích ở đây là việc Ngự y - người đứng đầu Thái Y Viện triều Bảo Đại được tăng phẩm trật lên tới Tòng Tam phẩm. Phải chăng vai trò của Thái Y Viện được Nam triều coi trọng hơn? Xét thực tế thì khả năng này khó có thể xảy ra bởi vua Bảo Đại luôn có một bác sĩ riêng chăm sóc. Còn các quan lại trong triều cũng đã quen với việc tới bác sĩ khám bệnh và dùng thuốc Tây y bởi quy định hành chính từ 1912 quan viên đang mắc bệnh hoặc dưỡng bệnh muốn cáo nghỉ phải có giấy xác nhận của quý quan thầy thuốc⁽⁹⁾ (tới triều Bảo Đại, tài liệu châu bản cho biết các quan báo cáo nghỉ bệnh đều vẫn trình giấy chứng nhận của bác sĩ). Trong trường hợp vua quan Bảo Đại phải nhờ đến thuốc ta thì lại cho gọi thầy thuốc trong dân gian chứ không phải là các thầy thuốc trong Thái Y Viện. Theo Nguyễn Phước Tương trong bài “Thầy Vàng và một dòng họ danh y khoa chiết thương cổ truyền”,⁽¹⁰⁾ Trần Tấn Hình (Thầy Vàng Trần Triều) đã chữa gãy xương chân cho Bảo Đại trong một lần đi săn ở Đà Lạt và sau đó chữa gãy xương cánh tay cho Tham tri Hồ Mộng Hoàn và Tham tri Lê Võ Hoàn. Hai tờ bẩm, trình của Thái Y Viện cho thấy đối tượng trong triều dùng thuốc của Thái Y Viện rõ ràng đã thu hẹp, chỉ gồm hai bà mẹ vua Khải Định cùng người phục vụ và các viên thái giám, các cung nhân viên triều.⁽¹¹⁾

Mặt khác, ngay sau khi về nước chấp chính, Bảo Đại đã tiến hành cải tổ Nội các Nam triều (1932), thay đổi pháp chế triều đình (Code Pénal pour l’Empire d’Annam)

năm 1933, cho ra đời Bộ Kinh tế Xã hội năm 1934... song tất cả các hoạt động này đều được cho là có sự chỉ đạo của người Pháp. Vậy liệu chính quyền thuộc địa có thể cho Nam triều tự ý tăng phẩm trật và tăng lương cho Ngự y triều đình khi mà điều đó đi ngược lại với chính sách y tế cũng như gây bất lợi cho ngân sách của chính quyền thuộc địa?

Cho đến nay, vẫn chưa thấy ai công bố tư liệu nào về Thái Y Viện triều Nguyễn sau ngày Nhật đảo chính Pháp 09/3/1945. Sự chấm dứt của cơ quan này vì thế vẫn cần được tiếp tục tìm hiểu, nhưng ít nhất cũng có vài đầu mối. Theo Phạm Khắc Hòe, nguyên Đồng lý Ngự tiền Văn phòng của cựu hoàng Bảo Đại trong hồi ký *Từ triều đình Huế đến chiến khu Việt Bắc* thì Thái Y Viện cùng với một số bộ phận như nghi lễ, kế toán, thân binh, thị vệ... được gom vào một bộ lấy tên là Bộ Đại Nội (không nằm trong Nội các) do Nguyễn Duy Quang - Tuần phủ Khánh Hòa được điều về làm Đại Nội đại thần.⁽¹²⁾ Theo tin “Một bộ không dự vào Nội các” đăng trên *Việt Nam tân báo* số 59 ra ngày 04/6/1945 thì Bộ Đại Nội được thành lập theo Dụ số 36 ngày 29/5/1945. Dĩ nhiên chỉ ba tháng sau, sau lễ thoái vị của vua Bảo Đại ngày 30/8/1945, cơ quan này cũng kết thúc một cách không kèn không trống, và Thái Y Viện dường như cũng mau chóng chìm vào lãng quên...

Là cơ quan chăm sóc sức khỏe của triều đình nhà Nguyễn dưới thời Pháp thuộc, Thái Y Viện cũng sẽ chia những bề dâu trong lịch sử của một triều đình vong quốc. Sự kết thúc của triều Nguyễn tháng 8/1945 do đó cũng là sự chấm dứt của Thái Y Viện trong sự tan rã chung của cả bộ máy hành chính Nam triều vốn đã bị mọc rỗng ruột. Điều đó là tất yếu, nhưng ít nhất người ta cũng vẫn luyến tiếc vì hiện vẫn chưa tìm được những tư liệu cụ thể về hoạt động y học và y tế của cơ quan này trước Cách mạng Tháng Tám 1945.

Huế-Hà Nội, tháng 3-4/2016

N T D

CHÚ THÍCH

- (1) *Indochine Française, L'Annam*, Exposition coloniale internationale Paris 1931, Hanoi, Imprimerie d'Extrême-Orient, 1931, p.173.
- (2) Quyển 4, tờ 18.
- (3) Trong *Souverains et notabilités d'Indochine*, Éditions du Gouvernement Général de l'Indochine, IDEO, 1943, tr. 87 có một đoạn giới thiệu về Ứng Thông như sau “... Admis à la retraite en 1933. Doyen des Médecins Indochinois de l'Annam. Nommé la même année Médecin du Service de Santé et d'Hygiène du Gouvernement Annamite (Nam triều Tham lý Y tế)” (Được nghỉ hưu năm 1933. Trưởng các thầy thuốc Đông Dương người An Nam. Cùng năm ấy được bổ nhiệm làm bác sĩ ở Sở Y tế của chính phủ An Nam [Nam triều Tham lý Y tế]). Đây có lẽ là lý do khiến trong ngân sách chính phủ Nam triều, số tiền chi trả cho chức danh Tham lý Y tế lại được ghi là “Indemnité” (Phụ cấp).
- (4) Châu bản triều Bảo Đại, tờ 117 tập 26, ngày 03/11/1944, Trung tâm Lưu trữ Quốc gia I (Hà Nội).
- (5) 大南寔錄正編, *Đại Nam thực lục chính biên* (Trở đi viết tắt là TL) *Đệ ngũ kỷ*, Quyển 7, tờ 5b.

- (6) Trung tâm Lưu trữ hải ngoại Pháp (CAOM, Aix-en-Provence, Pháp), Phòng Toàn quyền Đông Dương, hồ sơ số 9574 (Le Résident Général de la République Française en Annam et au Tonkin à Monsieur le Gouverneur Général de l'Indochine en date du 2 Février 1889).
- (7) TL, *Đệ lục kỷ phụ biên*, Quyển 22, tờ 11b: “每月十五日三點管辦員宜委將車馬往病院延請貴醫官入內候奉” (cứ 3 giờ ngày 15 hàng tháng, viên quản biện nên cho người đem xe ngựa tới bệnh viện mời quý quan thầy thuốc vào Đại Nội thăm khám).
- (8) “De la grande à la petite histoire”, trong *Le second voyage impérial de S.M. Bảo Đại : Aux lumières du passé-choses vues par Henri le Graucloade*, Éditions de la presse populaire de l'Empire d'Annam à Huê, 1933, tr. 46.
- (9) TL, *Đệ lục kỷ phụ biên*, Quyển 25, tờ 11.
- (10) “Thầy Vàng và một dòng họ danh y khoa chiết thương cổ truyền”, trong *Văn hóa Quảng Nam*, số 22 năm 2000.
- (11) Châu bản triều Bảo Đại, tờ 177-179, tập 5 và tờ 38-40, tập 16.
- (12) Phạm Khắc Hòe, *Từ triều đình Huế đến chiến khu Việt Bắc*, Nxb Hà Nội, 1983, tr. 35, 36.

TÓM TẮT

Dưới triều Bảo Đại (1926-1945), cũng như nhiều cơ quan khác thuộc bộ máy chính quyền Nam triều, Thái Y Viện tiếp tục bị thu hẹp về cơ cấu nhân sự. Tuy nhiên đáng chú ý là bên cạnh các thầy thuốc Đông y, danh sách Thái Y Viện triều Bảo Đại còn xuất hiện một số nhân viên y tế đào tạo theo Tây y. Sự xuất hiện của bộ phận này như là một chỉ báo về bước ngoặt mới trong hoạt động chuyên môn của Thái Y Viện thế nhưng ở đây sự kết hợp Đông-Tây y theo hướng hiện đại hóa dường như đã không được thực hiện còn lễ lối truyền thống cũng không bị thủ tiêu.

ABSTRACT

THE ROYAL INSTITUTE OF MEDICINE UNDER EMPEROR BẢO ĐẠI'S REIGN

Under Emperor Bảo Đại's reign (1926-1945), staffing structure of the Royal Institute of Medicine, as well as that of many other agencies in his government, continued to be reduced. However, it is notable that beside traditional medicine practitioners, there were physicians practicing western medicine in the Royal Institute of Medicine under the reign of Emperor Bảo Đại. Their appearance showed a turning-point in the professional activities of the Royal Institute of Medicine; but the combination between traditional and western medicine in the direction of modernization seemed not to be carried out and the traditional practices not to be abolished.